

Proces synodalności w Kościele katolickim

Wstęp

Od października 2021 roku trwa w Kościele katolickim synod o synodalności, zainaugurowany przez papieża Franciszka. 27 października 2024 roku zakończyło się XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, którego obrady zaowocowały dokumentem końcowym spisany w 155 punktach, ukazującym kierunek funkcjonowania Kościoła katolickiego, konsekwentnie synodalnego¹. Po śmierci papieża Franciszka prace są kontynuowane, a Papież Leon XIV czuwa nad ich odpowiednim przebiegiem. Ukazały się także wytyczne do wdrażania synodalnych kryteriów pod tytułem: *Ścieżki dla fazy realizacyjnej Synodu 2025–2028*². Warto przyjrzeć się pierwotnym założeniom synodalności, które wybrzmiewały *ad extra* od początków działalności Kościoła i rozwijały się na przestrzeni wieków.

¹ Dokument końcowy Synodu o synodalności (2021–2024) – Audiobook, <https://synod.org.pl/dokument-koncowy-ku-kosciolowi-synodalnemu-komunia-uczestnictwo-misja-xvi-zgromadzenie-ogolne-synodu-biskupow-dzien-25-26-10-2024r/> (dostęp: 11.11.2025).

² Materiały dotyczące czwartego etapu Synodu – wdrażanie postanowień synodalnych, <https://synod.org.pl/iv-etap-synodu-wdrozenie-postanowien-synodalnych/> (dostęp: 11.11.2025).

1. Ogólne założenia

Synodalność semantycznie oznacza wspólne kroczenie. Przyimek *σύν* stosowany jest w grece do wyrażenia czynności wykonywanych wspólnie, można go przetłumaczyć jako razem, równocześnie, wspólnie. Natomiast rzeczownik *ὁδός* oznacza drogę. W rezultacie, słowo *σύννοδος* można w sensie dosłownym tłumaczyć: *wspólna droga*³.

Synodalność nie jest kolejnym przymiotem Kościoła ale jego bardzo ważnym rysem. To żywy Kościół w drodze, podlegający procesowi doświadczenia mistycznego jego wymiaru. I chociaż Synod jako Zgromadzenie został zamknięty, jak powiedział papież Franciszek, trwa proces wdrażania w życie wypracowanych w trakcie jego przebiegu założeń. Przez trzy lata byliśmy świadkami poszczególnych jego etapów: etapu diecezjalnego, krajowego, kontynentalnego. Później odbywały się w Watykanie obrady delegatów z całego świata. Wnioski, tych trzech lat prac, zostały umieszczone w dokumencie końcowym. W 42 punkcie tego dokumentu pojawiło się stwierdzenie:

Kościół synodalny można opisać, odwołując się do obrazu orkiestry: różnorodność instrumentów jest konieczna, aby ożywić piękno i harmonię muzyki, w której głos każdego z nich zachowuje swoje charakterystyczne cechy w służbie wspólnej misji. W ten sposób objawia się harmonia, którą Duch Święty czyni w Kościele⁴.

Synod został porównany do orkiestry i żeby orkiestra mogła zagrać dobrze, każdy instrument i każdy wykonawca jest ważny. Symfonia ma wybrzmiewać w harmonii, chociaż każdy gra na innym instrumencie i w sobie charakterystyczny sposób.

³ M. Semeraro, *Sinodo*, w: L. Pacomio, V. Mancuso, *Lexicon. Dizionario Teologico Enciclopedico*, Casale Monferrato 1997, s. 963.

⁴ Franciszek, *Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy*, s. 19, https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2024/12/PL_Documento-finale_241217_092435.pdf (dostęp: 11.11.2025).

Synodalność nie jest czymś nowym w Kościele, przeciwnie, sięga fundamentów jego początków. W pierwszym tysiącleciu „podążanie razem”, czyli praktykowanie synodalności, było zwyczajnym sposobem postępowania Kościoła rozumianego jako „lud zjednoczony jednością Ojca i Syna, i Ducha Świętego”⁵. Święty Jan Chryzostom w jakiś sposób wręcz utożsamiał pojęcia synod i Kościół: *Ἐκκλησία συνόδου ἐστὶν ὄνομα*⁶. Także w drugim tysiącleciu, kiedy Kościół położył większy nacisk na rolę hierarchiczną, nie zabrakło tego sposobu postępowania.

Synodalność wynika z godności chrzcielnej i polega na wspól-odpowiedzialności wszystkich ochrzczonych za Kościół, docenia wartość charyzmatów udzielanych przez Ducha Świętego Ludowi Bożemu, uznaje posługę pasterzy w kolegalnej i hierarchicznej komunii z Biskupem Rzymu, którzy troszczą się, aby wydarzenia synodalne przebiegały w wierności *depositum fidei* i w posłuszeństwie Duchowi Świętemu dla odnowienia misji Kościoła⁷.

Ważny do spełnienia warunek to zasada współdziałania darów hierarchicznych i charyzmatycznych⁸.

W dzisiejszym kontekście, szczególnie po Soborze Watykańskim II i w obliczu wyzwań współczesnego świata, pojęcie to zyskuje na znaczeniu. Papież Franciszek w dokumentach takich jak *Evangelii Gaudium* (2013)⁹ czy w przygotowaniach do Synodu

⁵ A. A. Napiórkowski, *Proegzystencja Kościoła*, Kraków 2018, s. 66.

⁶ Św. Jan Chryzostom, *Explicatio in Psalmum 149*: PG 55, 493. Dosłownie brzmiałoby to: „Kościół jest nazwą synodu”.

⁷ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, s. 16, <https://synod.org.pl/docs/materialy-dotyczace-synodu/broszury-dokumenty-prezentacje-dotyczace-synodu-ogolnie-po-polsku/miedzynarodowa-komisja-teologiczna-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola-pdf/> (dostęp 11. 11. 2025).

⁸ A. Proniewski, M. Anikiej, *Synodalność Kościoła – czy na dzisiejsze czasy*, „Społeczeństwo” 2022 1 (157), s. 51.

⁹ Franciszek, *Adhortacja Apostolska Evangelii Gaudium*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (dostęp: 11.11.2025).

o synodalności (2021–2024)¹⁰ podkreśla, że synodalność nie jest nowością, lecz powrotem do pierwotnych korzeni Kościoła¹¹. Niniejszy tekst o obliczu Kościoła synodalnego ma na celu opracowanie tematu pierwotnego rozumienia synodalności, które podlegało transformacji na przestrzeni wieków i stanowi fundament Kościoła katolickiego.

Analiza obejmuje biblijne podstawy, rozwój w okresie apostołskim i patrystycznym, średniowieczne reformy, odrodzenie w epoce nowożytnej oraz kulminację w XX i XXI wieku. Tekst oparty na źródłach historycznych, teologicznych i magisterialnych, ukazuje, jak synodalność ewoluowała, ale zawsze pozostawała istotą eklezjalnej komunii. Jest on wprowadzeniem do treści wyrażonych przez innych autorów, albowiem ważne wydaje się być utrwalenie przekonania, że powrót do pierwotnych wzorców jest kluczowy dla misji Kościoła w erze globalizacji i sekularyzacji.

2. Biblijne fundamenty synodalności

Pierwotna synodalność zakorzeniona jest w Piśmie Świętym. Już w Starym Testamencie widzimy model wspólnotowego rozważania woli Bożej. Na przykład w Księdze Wyjścia (Wj 18) Mojżesz, za radą teścia Jetry, ustanawia starszych, którzy pomagają mu w sądzeniu ludu: „Wybiegnij spośród całego ludu dzielnych, bogobojnych i prawdomównych mężów, których nie skusi zysk, i ustanów ich przełożonymi nad tysiącami, setkami, pięćdziesiątkami i dziesiątkami” (Wj 18,21). To proto-synodalny model hierarchii służebnej, gdzie decyzje nie są dyktatorskie, lecz konsultacyjne.

W Nowym Testamencie synodalność osiąga pełnię w życiu Jezusa i pierwotnej wspólnoty. Chrystus gromadzi Dwunastu Apostołów, tworząc kolegium, które wspólnie głosi Ewangelię (Mk 3,13–19).

¹⁰ *Vademecum Synodu o synodalności*, <https://synod.org.pl/docs/materialy-dotyczace-synodu/broszury-dokumenty-prezentacje-dotyczace-synodu-ogolnie-polsku/vademecum-synodu-o-synodalnosci/> (dostęp: 11.11.2025).

¹¹ Y. Congar, *Tradycja i tradycje*, Poznań – Warszawa 2018, s. 89.

Kluczowym momentem jest Sobór Jerozolimski opisany w Dziejach Apostolskich (Dz 15). Apostołowie i starsi zbierają się, by rozstrzygnąć spór o obrzezanie pogan. Piotr przemawia, Jakub podsumowuje, a decyzja jest wspólna: „Postanowiliśmy bowiem, Duch Święty i my...” (Dz 15,28). To archetyp synodu: modlitwa, debata, *consensus* pod natchnieniem Ducha Świętego. Święty Paweł w listach podkreśla jedność w różnorodności (1 Kor 12), gdzie dary są dla budowania Ciała Chrystusa¹².

Te biblijne wzorce ukazują synodalność jako dynamikę komunii (*koinonia*), gdzie biskupi (następcy Apostołów), prezbiterzy i wierni współdziałają. Jak zauważa teolog Walter Kasper w Kościele katolickim, „synodalność jest biblijna, bo Kościół jest Ludem Bożym w drodze”¹³.

3. Synodalność w okresie apostołskim i patrystycznym (I–V wiek)

W pierwotnym Kościele synodalność manifestowała się w synodach lokalnych a także prowincjonalnych. Za pierwowzór tych spotkań uważa się wyżej wspomniany, opisany w Dz 15, 22–29, a datowany na ok. 50 rok, tzw. Sobór (Synod)¹⁴ Apostolski w Jerozolimie¹⁵.

Zwyczaj odbywania spotkań synodalnych rozwinął się w II wieku. Biskupi zbierali się na synody w różnych częściach wczesnochrze-

¹² M. Błaza, *Synodalność (soborowość) w Kościołach wschodnich*, „Studia Bobolanum” (2020) 31, nr 2, s. 90.

¹³ W. Kasper, *Kościół katolicki. Istota, rzeczywistość, posłannictwo*, Kraków 2014, s. 477–478.

¹⁴ Jak wiadomo, w języku polskim rozróżniamy terminy *synod* i *sobór*. Grecki termin *synodos* odpowiada łacińskiemu *concilium* i oznacza zgromadzenie. Pod wpływem języka słowiańskiego, w polszczyźnie pojawił się, odpowiadający powyższemu, termin *sobór*, który upowszechnił się w XVII wieku. Dziś termin ten określa to, co łacina oddaje przez *concilium oecumenicorum*.

¹⁵ A. Kukowska, *Tak zwany Sobór Jerozolimski początkiem synodalności w Kościele*, „Rocznik Skrzatuski” (2024) nr 12, s. 261–274.

ścijańskiego świata, a tematykę spotkań określały trudności doktrynalne i dyscyplinarne ówczesnego Kościoła. Pierwszym z nich było pojawianie się w chrześcijańskiej wspólnotie różnego rodzaju herezji. I tak w sprawie gnostyka Herakleona odbył się synod na Sycylii, zaś synod w Rzymie obradował przeciwko adopcjonizmowi Teodorowi z Bizancjum. Te dwa synody, choć umiejscawiane w II w., wymykają się jednak próbom konkretnego datowania. Problem ów zasadniczo nie dotyczy, a przynajmniej nie w takim stopniu, innych zgromadzeń, jak synod w Pergamonie (152 r.), prawdopodobnie przeciwko gnostykowi Colorbasusowi, czy w małoazjatyckim Hierapolis przeciwko montanistom (150–170). Drugim z głównych zagadnień pierwotnych synodów jawi się paląca wówczas kwestia daty świętowania Wielkanocy. W tej grupie wymienić należy synody celebrowane w: Rzymie (154/155 oraz 193), w Azji Mniejszej (189–199)¹⁶, Mezopotamii (ok. 196), Osroene [Edessa] (ok. 196), Poncie (197), Lyonie (ok. 197), czy Cezarei Palestyńskiej (ok. 198)¹⁷.

Jeden ze znamienitych autorów epoki tzw. Ojców Apostolskich, św. Ignacy Antiocheński, w listach do gmin (ok. 107 r.) podkreśla rolę biskupa jako centrum jedności, ale w komunii z prezbiterium i diakonami: „Gdzie biskup, tam Kościół” (List do Smyrnieńczyków 8,2). Późniejsza refleksja patrystyczna rozwinięte te idee w kontekście synodalnym. Stąd w datowanych na II połowę IV wieku tzw. Kanonach Apostolskich możemy przeczytać następującą opinię: „Biskupi każdego narodu znać powinni pierwszego między sobą (τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον), za głowę go uważać i nie czynić niczego bez jego decyzji, co by ich władzę przekraczało; czynić zaś wolno każdemu to jedynie, co się odnosi do jego biskupstwa i miejscowości do niego należących. Lecz i pierwszy biskup niech niczego nie czyni bez narady ze wszystkimi, albowiem w ten sposób tylko może być zachowana jednomyślność i uwielbiony będzie Bóg przez Chrystu-

¹⁶ E. Corecco, *Sinodalità*, w: G. Barbaglio, S. Dianich, *Nuovo Dizionario di Teologia*, Cinisello Balsamo 1988, s. 1431.

¹⁷ A. Baron, H. Pietras, *Dokumenty synodów od 50 do 381 roku*, Kraków 2006, s. 2*.

sa w Duchu Świętym” (kanon 34). Wprawdzie cytowany fragment określany jest jako „fundament całej teologii synodalności i soborowości we wschodnim chrześcijaństwie”¹⁸, ale jest rozumiany i w pewien sposób definiujący omawianą kwestię także w kontekście Kościoła powszechnego.

Trzeci wiek przynosi rozwój synodów plenarnych. Synod w Kartaginie (ok. 256 r.) pod przewodnictwem św. Cypriana zgromadził 87 biskupów, by omówić, jak wiele ówczesnych synodów¹⁹, chrzest heretyków²⁰. Cyprian podkreśla: „Episcopatus unus est” (jedność biskupstwa), ale decyzje są kolegialne (Sententiae episcoporum)²¹. To model, gdzie prymat Piotra (Rzym) współistnieje z synodalnością prowincji.

W IV–V wieku, po tzw. edykcie mediolańskim (313 r.), synody stają się powszechne. Sobór Nicejski I (325 r.) zgromadził ok. 300 biskupów pod przewodnictwem cesarza Konstantyna, ale decyzje teologiczne (credo nicejskie) były owocem debaty i wyrazem wiary wspólnoty Kościoła²². Konstantynopolitański I (381 r.) i Efeski (431 r.) kontynuują ten wzorec. Święty Augustyn w *De baptismo* broni synodalnych rozstrzygnięć przeciwko donatystom²³.

Ojcowie Kościoła widzieli synodalność jako wyraz katolickości. I chociaż nie używali oni pojęcia „synodalności” w sensie współ-

¹⁸ M. Błaza, *Synodalność (soborowość) w Kościołach wschodnich*, „Studia Bobolanum” (2020) 31, nr 2, s. 91.

¹⁹ Dość wymienić synody w: Kartaginie (255), Rzymie (255/256), czy Ikonium (ok. 256).

²⁰ A. Baron, H. Pietras, dz. cyt., s. 27–40.

²¹ Św. Cyprian, *List 72*, w: A. Baron, H. Pietras, dz. cyt., s. 25.

²² Zob. M. Pyc, *Symbol nicejski w procesie kształtowania się wiary w Jezusa Chrystusa*, „Roczniki Teologii Dogmatycznej” (2011) 58, nr 3, s. 242–249. Doskonałym wprowadzeniem do powyższej tematyki jest: H. Pietras, *Sobór Nicejski (325). Kontekst religijny i polityczny, dokumenty, komentarze*, Kraków 2025.

²³ Szczegółową analizę zagadnienia możemy znaleźć w: A. Żurek, *Chrzest a zbawienie człowieka: ważność i konieczność chrztu w świetle polemiki Augustyna z donatystami*, „Vox Patrum” (2006) 26, t. 49, s. 755–766.

czesnym to jednak poruszali tematy wspólnoty, jedności Kościoła, roli biskupów i świeckich, czyli odnosili się do fundamentów synodalności. Podkreślali współdziałanie różnych członków Kościoła, ich wzajemne zależności, potrzebę współpracy ukierunkowaną na wspólne dążenie do świętości. W tym okresie kształtuje się zasada: sobory powszechne mają najwyższą władzę w kwestiach wiary, ale lokalne synody – w dyscyplinie. To fundament, który przetrwa wieki. Podczas gdy synody albo sobory partykularne zaliczano do normalnego sposobu organizacji funkcjonowania Kościoła, to sobory powszechne były wydarzeniami nadzwyczajnymi, a uznanie ich za ekumeniczne zależało w dużej mierze od ich recepcji. Kryteria uznania zostały sformułowane na Soborze Nicejskim II (787)²⁴.

4. Średniowiecze: rozkwit i deformacje synodalności (VI–XV wiek)

Średniowiecze to okres intensywnego rozwoju synodów, ale też centralizacji władzy. W VI–VIII wieku synody frankijskie (np. w Orleanie 511 r.) regulują życie kościelne pod wpływem królów. Karol Wielki zwołuje synody w Akwizgranie (789 r.), łącząc wymiar kościelny z państwowym, „powiązania ze sobą ról cesarza i papieża”²⁵.

W XI wieku reforma gregoriańska (Grzegorz VII) wzmacnia prymat papieski, ale nie eliminuje synodalności. Sobór Laterański I (1123 r.) kończy spory o inwestyturę²⁶. Kulminacją są wielkie sobory: Laterański IV (1215 r.) pod przewodnictwem Innocentego III, który reformuje dyscyplinę kościelną²⁷. Nowe przepisy wzmacniały strukturę kościelną i lokalną władzę biskupa, co mogło pośrednio

²⁴ W. Kasper, dz. cyt., s. 478–479.

²⁵ J. Pelikan, *Rozwój teologii średniowiecznej (600–1300). Tradycja chrześcijańska. Historia rozwoju doktryny*, t. III, Kraków 2009, s. 57.

²⁶ *Concilio Lateranense I 1123*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 187.

²⁷ *Concilio Lateranense IV 1215*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 226.

wpływać na kolegialne relacje w Kościele. Pojawił się nakaz organizowania corocznych synodów prowincjalnych oraz zobowiązanie do nadzorowania przez biskupów kształcenia kandydatów do kapłaństwa. Te i inne przepisy przyczyniły się do wzmocnienia dyscypliny i ujednolicenia praktyk kościelnych co wzmocniło rolę biskupów w zarządzaniu diecezjami jednak nie ugruntowało koncepcji kolegialności jako takiej. Natomiast wzmocnienie roli kapituł i nakaz regularnych spotkań w ramach ich działalności mógł wpłynąć na rozwój form kolegialnych w poszczególnych diecezjach²⁸.

Jednak XIV–XV wiek to kryzys: wielka schizma zachodnia (1378–1417). Sobory w Pizie (1409 r.), Konstancji (1414–1418 r.) i Bazylei-Ferrarze-Florencji (1431–1445 r.) próbują reformy *in capite et in membris*²⁹. Konstancja dekretem *Haec Sancta* (1415 r.) ogłasza wyższość soboru nad papieżem – kontrowersyjny koncyliaryzm choć odrzucony później, ukazuje napięcie między prymatem a synodalnością³⁰.

Mimo deformacji na tym etapie rozumienia synodalności (wpływ cesarza, korupcja), średniowiecze utrzyma synody jako narzędzie reformy. Święty Tomasz z Akwinu w *Summa Theologica* broni soborów jako wyrazu Tradycji³¹.

5. Epoka nowożytna: od Trydentu do Soboru Watykańskiego I (XVI–XIX wiek)

Sobór Trydencki (1545–1563 r.) to odpowiedź na Reformację. Zwołany przez Pawła III, w 25 sesjach reformuje doktrynę (usprawiedliwienie, sakramenty) i dyscyplinę (seminaria)³². Synodalność tu jest

²⁸ Tamże.

²⁹ A. Proniewski, *Czym jest synodalność? Rozwój świadomości synodalności na przestrzeni historii Kościoła*, „Symposium” (2022) 42, nr 1, s. 21–22.

³⁰ *Concilio di Costanza 1414–1418*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 417–418.

³¹ Tomasz z Akwinu, *Summa Theologica* II-II, q. 1, a. 10.

³² *Concilio di Trento 1545–1563*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 657–658.

wyraźna: biskupi debatują, legaci papiescy moderują, ale decyzje są wspólne. Trydent podkreśla rolę biskupów diecezjalnych w synodach prowincjonalnych (Sesja XXIV)³³.

W XVII–XVIII wieku synodalność lokalna kwitnie: synody diecezjalne w Polsce oddziałują na kształtowanie stosunków prawnych społeczności kościelnej, a tym samym przyczyniają się do regulowania życia religijno-moralnego duchowieństwa i wiernych w parafiach³⁴.

Sobór Watykański I (1869–1870 r.), przerwany przez wojnę, definiuje nieomylność papieską (*Pastor Aeternus*)³⁵. Biskupi jak Wilhelm Emmanuel von Ketteler krytykują ultramontanizm, ale sobór afirmuje kolegialność: papież działa „*cum consilio episcoporum*”. To przygotowanie do Soboru Watykańskiego II.

6. XX wiek: Sobór Watykański II i odrodzenie synodalności

Sobór Watykański II (1962–1965 r.), zwołany przez Jana XXIII, to przełom. W *Lumen Gentium* (nr 22–23) Ojcowie soborowi definiują kolegialność biskupów: „Kolegium biskupów... jest także podmiotem najwyższej i pełnej władzy nad całym Kościołem”³⁶. Biskupi sprawują władzę *cum Petro et sub Petro*.

Paweł VI ustanawia Synod Biskupów Listem Apostolskim *Motu Proprio* z 1965 roku, *Apostolica Sollicitudo*³⁷. Pierwszy synod (1967 r.)

³³ M. Cholewa, M. Gilski, *Dziedzictwo Soborów*, Kraków 2019, s. 162.

³⁴ W. Góralski, *Synody w historii Kościoła w Polsce: szkic do dziejów ustawodawstwa synodalnego*, „*Studium Płockie*” nr 27 (1999), s. 147.

³⁵ J. Dyl, *Sobory Powszechne w drugim tysiącleciu chrześcijaństwa*, Tarnów 1997, s. 142.

³⁶ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, Poznań 2002, s. 125.

³⁷ Paweł VI, *List Apostolski Motu Proprio Apostolica Sollicitudo*, https://www.vatican.va/content/paul-vi/it/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19650915_apostolica-sollicitudo.html (dostęp: 12. 11. 2025).

omawia założenia, istotę i zadania realizowane przez teologię³⁸. Jan Paweł II zwołał 14 synodów. Benedykt XVI podczas trwania jego pontyfikatu 5, w tym 3 synody zwyczajne i 2 specjalne.

7. Synodalność w XXI wieku: papież Franciszek i Synod o synodalności

Papież Franciszek w *Evangelii Gaudium* (nr 16–18) nazywa synodalność „konstytutywnym wymiarem Kościoła”. Synod o rodzinie (2014–2015) prowadzi do *Amoris Laetitia*³⁹. Kulminacją jest Synod o synodalności (2021–2024), z fazami diecezjalnymi, kontynentalnymi i powszechnymi. Dokument przygotowawczy podkreśla: „Synodalność jest stylem Kościoła”⁴⁰.

W Polsce odbywały się synody plenarne (np. II Polski Synod Plenarny 1991–1999), które wdrażały nauczanie Soboru Watykańskiego II. Dziś synodalność odpowiada na sekularyzację, migracje i ekumenizm⁴¹.

8. Synodalność jako dziedzictwo Kościoła

Pierwotna synodalność, ukształtowana biblijnie i historycznie, jest fundamentem zdynamizowanej misyjności Kościoła, gdyż zapewnia realizację i doświadczenie komunii. W erze indywidualizmu jest szansą na przeciwdziałanie klerykalizmowi (List do Ludu

³⁸ S. Sołtyśzewski, *Synod Biskupów*, „Prawo Kanoniczne” (1966) 9, nr 3–4, s. 287.

³⁹ Papież Franciszek, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Amoris Laetitia*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/pa-pa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia.html (dostęp: 12. 11. 2025).

⁴⁰ *Vademecum Synodu o synodalności*, <https://synod.org.pl/docs/materialy-dotyczace-synodu/broszury-dokumenty-prezentacje-dotyczace-synodu-ogolnie-po-polsku/vademecum-synodu-o-synodalnosci/> (dostęp: 11.11.2025).

⁴¹ A. Proniewski, *Synod w Kościele katolickim w Polsce jako fundament doświadczenia jedności wspólnoty*, „Teologia w Polsce” (2023) 17, nr 2, s. 143–160.

Bożego, 2018)⁴². Synodalność umożliwia skuteczność misji ewangelizacyjnej Kościoła dzięki włączeniu w nią świeckich. Wspólne rozważanie bardziej angażuje świeckich (KPK kan. 212)⁴³. Jest także gwarantem wierności Tradycji. Jak w Dz 15, Duch działał w zgromadzeniu tak i nadal jest obecny pośród swojego Ludu będącego Mistycznym Ciałem Chrystusa – Kościołem. Przeciwdziała biurokracyzacji i w swoim efekcie ma uskutecznić polaryzację. Ważne jest, aby synodalna forma Kościoła czyniła go bardziej zdolnym do głoszenia Królestwa Bożego i świadczenia Ewangelii, do czego potrzebna jest formacja synodalna (np. w seminariach).

Zakończenie

Pierwotna synodalność, ewoluując przez wieki – od Jerozolimy po Sobór Watykański II i Synod 2024 – pozostaje fundamentem Kościoła katolickiego. Nie jest demokracją, lecz uaktywnieniem entuzjazmu i dynamiki komunii z Chrystusem. Jak mówi Franciszek: „Kościół synodalny to Kościół słuchający”⁴⁴. Powrót do korzeni ma być pomocą wzmocnienia misji Kościoła w świecie. To nie opcja, lecz esencja bycia Kościołem.

Bibliografia:

- Baron A., Pietras H., *Dokumenty synodów od 50 do 381 roku*, Kraków 2006.
Błaza M., *Synodalność (soborowość) w Kościołach wschodnich*, „Studia Bobolanum” (2020) 31, nr 2, s. 87–111.
Cholewa M., Gilski M., *Dziedzictwo Soborów*, Kraków 2019.

⁴² Papież Franciszek, *List do Ludu Bożego, List Papieża Franciszka do Ludu Bożego*, 20 sierpnia 2018 r. (dostęp: 12. 11. 2025).

⁴³ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984, s. 109.

⁴⁴ Papież Franciszek, *Orędzie na LVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/20220124-messaggio-comunicazioni-sociali.html> (dostęp: 12.11.2025).

- Concilio di Costanza 1414–1418*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 403–451.
- Concilio di Trento 1545–1563*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 657–799.
- Concilio Lateranense I 1123*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 187–194.
- Concilio Lateranense IV 1215*, w: G. Alberigo, G.L. Dossetti, P.P. Joannou, C. Leonardi, P. Prodi, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna 1996, s. 226–271.
- Congar Y., *Tradycja i tradycje*, Poznań – Warszawa 2018.
- Corecco E., *Sinodalità*, w: G. Barbaglio, S. Dianich, *Nuovo Dizionario di Teologia*, Cinisello Balsamo 1988, s. 1431–1456.
- Dokument końcowy Synodu o synodalności (2021–2024)-Audiobook, <https://synod.org.pl/dokument-koncowy-ku-kosciolowi-synodalnemu-komunia-uczestnictwo-misja-xvi-zgromadzenie-ogolne-synodu-biskupow-dzien-25-26-10-2024r/> (dostęp: 11.11.2025).
- Dyl J., *Sobory Powszechne w drugim tysiącleciu chrześcijaństwa*, Tarnów 1997.
- Franciszek, *Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy*, s. 19, https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2024/12/PL_Documento-finale_241217_092435.pdf (dostęp: 11.11.2025).
- Góralski W., *Synody w historii Kościoła w Polsce: szkic do dziejów ustawodawstwa synodalnego*, „Studium Płockie” (1999) nr 27, s. 147–156.
- Kasper W., *Kościół katolicki. Istota, rzeczywistość, posłannictwo*, Kraków 2014.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984.
- Kukowska A., *Tak zwany Sobór Jerozolimski początkiem synodalności w Kościele*, „Rocznik Skrzatuski” (2024) nr 12, s. 261–274.
- Materiały dotyczące czwartego etapu Synodu – wdrażanie postanowień synodalnych, <https://synod.org.pl/iv-etap-synodu-wdrozenie-postanowien-synodalnych/> (dostęp: 11.11.2025).

- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, s. 16, <https://synod.org.pl/docs/materialy-dotyczace-synodu/broszury-dokumenty-prezentacje-dotyczace-synodu-ogolnie-po-polsku/miedzynarodowa-komisja-teologiczna-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola-pdf/> (dostęp 11. 11. 2025).
- Napiórkowski A. A., *Proegzystencja Kościoła*, Kraków 2018.
- Papież Franciszek, *Adhortacja Apostolska Evangelii Gaudium*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (dostęp: 11.11.2025).
- Papież Franciszek, *List do Ludu Bożego, List Papieża Franciszka do Ludu Bożego*, 20 sierpnia 2018 r. (dostęp: 12. 11. 2025).
- Papież Franciszek, *Orędzie na LVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/20220124-messaggio-comunicazioni-sociali.html> (dostęp: 12. 11. 2025).
- Papież Franciszek, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Amoris Laetitia*, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia.html (dostęp: 12. 11. 2025).
- Paweł VI, *List Apostolski Motu Proprio Apostolica Sollicitudo*, https://www.vatican.va/content/paul-vi/it/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19650915_apostolica-sollicitudo.html (dostęp: 12. 11. 2025).
- Pelikan J., *Rozwój teologii średniowiecznej (600–1300). Tradycja chrześcijańska. Historia rozwoju doktryny*, t. III, Kraków 2009.
- Pietras H., *Sobór Nicejski (325). Kontekst religijny i polityczny, dokumenty, komentarze*, Kraków 2025.
- Proniewski A., Anikiej M., *Synodalność Kościoła – czy na dzisiejsze czasy, „Społeczeństwo” 2022 nr 1 (157), s. 40–53.*
- Proniewski A., *Czym jest synodalność? Rozwój świadomości synodalności na przestrzeni historii Kościoła*, „Symposium” (2022) 42, nr 1, s. 11–32.
- Proniewski A., *Synod w Kościele katolickim w Polsce jako fundament doświadczenia jedności wspólnoty*, „Teologia w Polsce” (2023) 17, nr 2, s. 143–160.

- Pyc M., *Symbol nicejski w procesie kształtowania się wiary w Jezusa Chrystusa*, „Roczniki Teologii Dogmatycznej” (2011) 58, nr 3, s. 241–256.
- Semeraro M., *Sinodo*, w: L. Pacomio, V. Mancuso, *Lexicon. Dizionario Teologico Enciclopedico*, Casale Monferrato 1997, s. 963–965.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, Poznań 2002.
- Sołtyszewski S., *Synod Biskupów*, „Prawo Kanoniczne” (1966) 9, nr 3–4, s. 287–300.
- Św. Chryzostom Jan, *Explicatio in Psalmum 149*: PG 55, 493.
- Św. Cyprian, *List 72*, w: A. Baron, H. Pietras, *Dokumenty synodów od 50 do 381 roku*, s. 25.
- Tomasz z Akwinu, *Summa Theologica* II-II, q. 1, a. 10.
- Vademecum Synodu o synodalności*, <https://synod.org.pl/docs/materialy-dotyczace-synodu/broszury-dokumenty-prezentacje-dotyczace-synodu-ogolnie-po-polsku/vademecum-synodu-o-synodalnosc/> (dostęp: 11.11.2025).
- Żurek A., *Chrzest a zbawienie człowieka: ważność i konieczność chrztu w świetle polemiki Augustyna z donatystami*, „Vox Patrum” (2006) 26, t. 49, s. 755–766.